

אלוני אבא ובית לחם עננה עדש נדש גשם

הגלילית: גילגל גלגל:

הצטרפו לטיול בעקבות ספרו של מאיר שלו "פונטנלה", אל נופי הגליל
התחתון שנשתמרו מפעם. הסיור כולל שני חלקים מעגליים ומתאים לכל
המשפחה. נתחיל בטיול בשמורת אלוני אבא - יער אלוני תבור ונמשיך בסיור
בעקבות הטמפלרים במושבה הציורית בית לחם הגלילית.

איך מטיילים:

הסיור כולל שני חלקים:

סיור של כ-2 ק"מ, שמתאים לכל המשפחה: סיור רגלי בשמורת אלוני אבא
ומומלץ בעיקר בחודשים ינואר-מאי, אז השמורה מתכסה בירוק ובשלל
פרחים. הסיור אינו מתאים לעגלות

סיור בעל מאפיינים היסטוריים, סיור במושבה הציורית בית לחם הגלילית
בספרו של המתאים לכל המשפחה וגם לעגלות. בסמוך לביקור מומלץ לקרוא.
מאיר שלו "פונטנלה", הממחיש בצורה נהדרת את אופי החיים בארץ לפני
קום המדינה

איך מגיעים:

נכון לתחילת 2019 מחלף תשבתי והשומר [1] השתנו ולכן צריך לנסוע לכיוון רמת ישי ובצומת ישי לפנות מערבה לכביש 75 לכיוון קרית טבעון, אך מיד לפנות ימינה-צפונה בצומת אלונים [2] לכביש 7513, לכיוון אלונים ובית לחם הגלילית. ממשיכים ישר עם הכביש המתפתל וכ-200 מטר לפני הפניה לישוב אלוני אבא, ישנו שלט המפנה שמאלה למגרש החנייה של שמורת [3] אלוני אבא.

השביל עובר מעבר בקר ומתחיל לעלות במעלה הגבעה, ולאורכו יש מספר נקודות נהדרות למנוחה קצרה. כבר בתחילת השביל מצד שמאל ניתן לפגוש בגת עתיקה. נמשיך ונעלה בשביל המתעקל שמאלה ולאחר כקילומטר הליכה, מגיעים לראש הגבעה, בשביל שמאפשר תצפית יפה לגבעות הגליל. ניתן לראות מספר עצי אלון תבור גדולים במיוחד, שמהווים נקודה מצויינת לצילומים: בסמוך לנקודה הגבוהה במסלול, השביל הראשי פונה שמאלה, בחזרה לעבר מגרש החנייה.

שמורת הטבע אלוני אבא:

היא חלק, השמורה היפהפייה, שנמצאת בין שפרעם, שער העמקים וציפורי מיחידת נוף האופיינית לגליל התחתון המערבי, וכוללת גבעות קירטון נמוכות המכוסות בצומח רב בתצורת יער פארק על פני שטח של 950 דונם. השמורה נקראת על שם המושב השיתופי הסמוך לה - אלוני אבא, שהוקם על אדמות המושבה הטמפלרית ולדהיים, שבה מתרחש חלק מעלילת הספר "פונטולה". הטיול בשמורה הוא בשיטוט עצמאי בשבילים המתפתלים, ומומלץ לבקר בה במיוחד בחודשים ינואר-מאי. הכניסה לשמורה ללא תשלום.

שבילי טיול מסודרים בשמורה

בסמוך לכביש ישנו מגרש חניה מסודר, שממנו יוצא שביל מעגלי העובר בין עצי היער. השביל מסומן בחצים ירוקים על גבי הסלעים לאורך המסלול ואין לרדת ממנו, כדי לא לפגוע בחי ובצומח.

השביל עולה במעלה הגבעה, ולאורכו יש מספר נקודות נהדרות למנוחה קצרה. לאחר כקילומטר הליכה, מגיעים לראש הגבעה, בשביל שמאפשר תצפית יפה לגבעות הגליל. ניתן לראות מספר עצי אלון תבור גדולים במיוחד, שמהווים נקודה מצויינת לצילומים. בסמוך לנקודה הגבוהה במסלול, השביל הראשי פונה שמאלה, בחזרה לעבר מגרש החנייה.

שביל נוסף, שבהחלט מומלץ לשוטט בו, ממשיך ישר לעבר הישוב הבדואי בסמת טבעון ומגיע עד לבית הספר של הישוב. מעבר לבית הספר השביל יורד לעבר הכביש, אך הוא אינו מעגלי ולכן מומלץ לשוב בחזרה לפיצול השבילים.

הצומח בשמורה

כפי שניתן לנחש משם השמורה, העץ השולט בה הוא אלון התבור. הוא מלווה במיני עצים נוספים: אלון מצוי, לבנה רפואי, אלה ארץ-ישראלית, חרוב מצוי, אשחר ארץ ישראלי וכליל החורש. יער האלונים אינו צפוף כמו היערות באירופה והוא מאפשר התפתחות בתה עשירה במיני צמחים, ביניהם שיחים ובני שיח: קידה שעירה, אזוב מצוי, אלת מסטיק ועוד. בחורף ובאביב מתמלאת האדמה שלל פרחים צבעוניים ומרהיבים שמציגים את הטבע במלוא עוזו. בין השאר תוכלו למצוא רקפת מצויה, כלנית מצויה, נורית אסיה, נרקיס מצוי, שפתן מצוי, צבעוני ההרים ועוד. על העצים תמצאו את המטפסים: קיסוסית קוצנית, אספרג החורש, פואה מצויה ועוד. בין העצים מקננים דוכיפת, ירגזי, שחרור עורבני ועוד.

שמורת אלוני אבא הינה השריד הגדול ביותר ליער אלונים שכיסה בעבר את כל השטח שבין הרי נצרת וטבעון בצפון, ועד חדרה וקיסריה בדרום. רוב רובו של יער זה נכרת על ידי התורכים במלחמת העולם הראשונה כדי לשמש כדלק לקטרים. ההתנגדות העיקשת של המתישבים הטמפלרים היא זו שהביאה לשמירת חלק זה של היער.

בית לחם הגלילית:

לאחר הטיול בשמורת הטבע אלוני אבא, נמשיך ישר מזרחה בכביש שבו באנו, נחלוף על פני הפניה למושב אלוני אבא ונמשיך עד בית לחם הגלילית [4]. ניכנס למושב וניסע ברחוב הראשי ואת כלי הרכב נשאיר במגרש החנייה הנמצא בצד ימין בין הבתים הטמפלרים. מכאן נמשיך רגלית ברחוב הראשי, ולאחר מספר דקות נבחין משמאלנו במבנה גדול ומרשים - בית העם של המושבה.

מעט היסטוריה: הטמפלרים והקמת הישוב

הטמפלרים היו קבוצת נוצרים פרוטסטנטיים שנוסדה באמצע המאה ה-19 בדרום גרמניה. לפי אמונתם, קירוב הגאולה יתאפשר על ידי גאולת הארץ

ולכן עליהם לבוא ולגור ולעבוד בארץ הקודש. הם נקראים טמפלרים כי הם מאמינים שהמקדש או ההיכל הקדוש נמצא בכל אחד ואחד מאיתנו (טמפל=מקדש או היכל) ולכן אינם זקוקים לכנסייה או מקדש חיצוני. ראשוני הטמפלרים הגיעו ב-1868 לחיפה והקימו תוך זמן קצר ארבע מושבות: בחיפה (המושבה הגרמנית מתחת לגנים הבהאיים) ב-1868, ביפו (כיום - המושבה האמריקאית) ב-1869, שרונה בתל אביב ב-1871, ובירושלים ב-1873. בסיום גל ההתיישבות הראשון ישבו בארץ 1,340 איש, שעסקו בחקלאות, מלאכה, מסחר, תחבורה, תיירות, אדריכלות ועוד. הטמפלרים בכלל ושרונה בפרט שימשו לבני העלייה הראשונה, שהגיעו החל מ-1882, מודל לחיקוי והראו כי אפשר ליישב את הארץ הקשה הזו.

לאחר כ-30 שנה החל גל התיישבות שני של טמפלרים בארץ ואז הוקמו וילהלמה (בני עטרות) ב-1902, ביפו ב-1903, בית לחם הגלילית ב-1906, ולדהיים (אלוני אבא) וגם מול טירה דרומית לחיפה, שתיהן ב-1906. בשנת 1906 חלק מן המשפחות שגרו ב-1907. לגבי בית לחם הגלילית בחיפה החלו לחפש מקום חדש להתיישבות חקלאית. נוהל משא ומתן עם משפחת סורסוק בעלת אדמות בעמק יזרעאל, וקבוצת הטמפלרים רכשה כ-7,815 דונם מהם שליש אדמות יער, בסכום של 130 אלף פרנק. ב-14 אפריל 1906 הגיעה למקום, הקבוצה המייסדת לבחינת השטח, ביניהם האדריכל, הארכיטקט והמהנדס בן חיפה ד"ר גוטליב שומאכר, שמזהה את המקום כבית לחם המקראית. על פי חלק מהחוקרים והמסורות, ישוע נולד בבית לחם הגלילית הסמוכה לנצרת ולא בבית לחם שביהודה.

בית לחם מוזכרת כבר במקורות: "ויעל הגורל השלישי לבני זבולון משפחותיהם (...) ונהלל ושימרון וידאלה ובית לחם ערים שתיים עשרה וחצריהן" (יהושע פרק י"ט 15). בהמשך שימשה בית לחם כמשכנו של השופט איבצן מבית לחם (...) וישפט את ישראל שבע שנים וימת איבצן ויקבר בבית לחם. (שופטים א' פרק י"ב 8-9). בתלמוד הירושלמי (מסכת מגילה, פרק א' דף א', עמוד א'), היא נקראת בשם בית לחם צרויה, להבדילה מבית לחם יהודה, כנראה על שם העיר צור, ששלטה על אזור זה בגליל. גם לפי רשימת 24 משמרות הכהונה, הייתה במקום קהילה יהודית, וכאן היה מקומה של משפחת הכהנים מלכיה שבניה היו מיועדים לשרת בבית המקדש. בשטח המושב נמצאים עדיין ממצאים רבים, רצפות פסיפס, בתי בד,

בורות מים, מערות קבורה ושרידים של מבנים מימי הבית השני והתקופה הביזנטית.

המושבה הטמפלרית הוקמה כאן לא משיקולים אידיאולוגים דתיים, אלא משיקולים מעשיים של חיפוש אדמות פוריות הקרובות למוקדים עירוניים, מתוך רצון להיות בקרבת שווקים לתוצרת המושבה. לאחר בחינת המקום, הובאה ההצעה לרכישת האדמות בפני אסיפת התושבים שבחיפה וב-6 באוגוסט אותה שנה נחתם חוזה הרכישה. מחצית מסכום הקניה הגיע בעזרתה של 'החברה לקידום ההתיישבות הגרמנית בארץ ישראל', והשאר מחברי הקהילה.

מחלת הקדחת שהכתה במתכננים האטה את תהליך המדידות והמיפוי, אבל לבסוף התקיים ב-15 בספטמבר 1906 טקס חנוכת הישוב בנוכחות אורחים מכל המושבות הגרמניות בארץ ישראל. כריסטוף הופמן, ראש העדה הטמפלרית בארץ, אמר: "אני תקווה כי ה' ימשול בישוב שבו הנאמנות והתרבות הגרמנית ימשלו בכיפה ויכוונו את המתיישבים לעשות טוב וכי "השלום והאחוה ישררו ביניהם.

השלטון התורכי התייחס בחשד למתיישבים וסרב לרשום את אדמות הכפר על שמם, בעיקר לאור העובדה כי ההתיישבות הייתה קרובה למסילת הברזל החיג'אזית שעברה בעמק, גם הבנייה התנהלה באיטיות היות והמתיישבים חששו להשקיע את כספם בעתיד לא ברור. רק לאור ההתקרבות בין השלטון הגרמני לשלטון החדש של "הטורקים הצעירים", נוצרה אפשרות לרישום. הקרקעות בשנת 1911.

הכפר הוקם על על גבעה מאורכת, גם מתוך מטרה לנצל את מירב האדמות בעמק, וגם כדי להתרחק מהביצות והקדחת. החקלאות הטמפלרית הייתה מבוססת על פלחה, מספוא, כרמים, זיתים, פירות, משק חי שכלל חזירים, תרנגולות, ומשק חלב גדול, היו ניסיונות גם להחזיק ענף של כוורות ולגדל גפנים לתעשיית היין.

תיכנון הכפר היה בסגנון 'כפר רחוב' - כפר מאורך משני צידי רחוב ראשי שאורכו 770 מטר ורוחבו 12 מטר והוא נחצה על ידי רחוב ניצב. בצומת המרכזית הוקצו שני מגרשים לצורכי הציבור, ולאורך הרחוב הראשי ניטעו עצי נוי. הבתים נבנו בסגנון הבתים בארץ מוצאם: בנייה של 3 קומות - האמצעית ששם חיים בני המשפחה, העליונה שמשמשת לאחסון וחדרי שינה,

והמרתף החצי שקוע לאחסון מזון וכלים חקלאיים. גגות רעפים אדומים משופעים, ארובות אח, חלונות גדולים לכל הכיוונים, קירות אבן עבים, מרפסות בולטות חיצוניות, מדרגות חיצוניות למרפסות המשמשות מבואה לבתים ולרוב הבתים יותר מדלת כניסה אחת. הבתים נבנו מאבן מקומית שהובאה מהגבעות הקרובות או ממחצבת קבטייה בשומרון. העצים לבניה הובאו ע"י סוחרים טמפלרים מאירופה דרך נמל טרייסט. הרעפים הובאו מבית החרושת סנט הנרי ממרסיי, ואילו אבני השפה לבניינים, המעקות למרפסות וגרמי המדרגות נרכשו מבית החרושת של משפחת ביילהארץ בחיפה.

נֶאֱקֵב

נֶאֱקֵב

